

İLK MECLİS KONUŞMASI

Muhterem Milletvekilleri

Bugün içinde bulunduğumuz vaziyeti, Meclisi alinizin nazarında tamamiyle tecilli ettirebilmek için bazı beyanatta bulunmak istiyorum. Vukubulacak maruzatım bir kaç devreye ayrılabilir. Birincisi, Mütereke'den Erzurum Kongresi'ne kadar geçen zaman zarfındaki ahvele dairdir. İkincisi, Erzurum Kongresin'den 16 Mart tarihine kadar, yani İstanbul'un düşmanlar tarafından işgal edildiği güne kadar; üçüncü safhası da 16 marttan bu dakikaya kadar olan ahvale dair olacaktır.

Maruzatım bir takım vesaike müstenittir ki müsaade buyurlarsa o vesaike icip ettikçe burada okuyacağım. Yalnız birinci safhaya ait olacak maruzatım belki biraz şahsi olacaktır. Fakat vaziyeti tamamiyle tenvir edebilmek için ondan bahsetmeyi lüzum görüyorum.

Malümü alileridir ki Ahmet İzzet Paşa hükümeti miliyetler esasına müstenit adilane bir sulha nail olmak emeliyle müterekeye talip oldu. İstiklal uğrunda namus ve şahametle döğüşen milletimiz 30 Teşrinievvel 1334 tarihinde imza olunan müterekaname ahkamı bir tarafa bırakıldı. Gün geçtikçe artan bir şiddetle, hukukı saltanat haysiyeti hükümet, izzeti nefsi millimiz tadiyata uğradı. Heyeti itilafiyeden gördükleri tevvik ve fiili himaye sayesinde taabi osmaniyeden olan anasırı gayri müslime her yerde küstahane tecavize başladılar. Meclisi Mebusan'ın feshi, kuvvetini milletten almayan hükümetimerkeziyenin sık sık değışmesi ve halkın vicdanından doğan milli birlik uğrunda teşebbüsatin maalesef ihtirasatı siyasiyeye kurban edilmesi yüzünden aleme karşı mevcudiyeti milliyemiz ihsas edilemedi.

Ecnebi kuvvetlerinin işgali altında inleyen payitahtımızda kan ağlayan bilumum erbabı hamiyet, münevveranı millet ve din ve devlete hizmetleri mesbuk zevatı aliye, makamı hilafet ve saltanatın ve istiklali millinin bu hatarnak vaziyeten kurtarılması ancak vicdaeni miliden doğan birliğin azmu iradeine müftekir bulunduğuna iman getirdiler. Fakat İstanbul'un tahti tazyikve muhasarada bulunan muhittinde icabatı hamiyeti ifaya maddeten imkan kalmamıştır. İşte bu birada idi ki Anadolu'ya mülki ve askeri hususatla muvazzaf olmak üzere ordu müfettişliğine tayin edildim. Bu teveccühü din ve millete hizmet etmek için en büyür bir mazhariyeti ilahiye addeyledim.

Vicdanı millinin iradei aliyesine tabi olarak mileti müstakil, vatanımızı masum görünceye kadar çalışmak ahdiyle 16 Mayıs 1335 günü Dersaadet'I terk eyledim. Samsun'da işe başladım.

İlk düşündüğüm, memleketimizde aşayişinistikrarına kendi vasaitimiz ile muktedir bulunduğumzu görmek oldu. Esasen Canik livasının vaziyeti hususiyesi de bu bapta en seri davranmayı müstelzim bulunmakta idi. Filhakika Rumların hakimiyetini ve İslam unsurunun esaretini istihdaf eden ve Atina ve Dersaneadet komiteleri tarafından idare olunan Pontus hükümeti amali, Karadeniz sahilini ile kısmen Amasya ve Tokat'ın şimal kazalarında mukim

Osmanlı Rumlarının hayalhanelerini çalınca bürümüştü. İttihaz olunan tedabir sayesinde muvaffakiyetli netayic istihsal edildi. Fakat ittihaz olunan tedabir ve muvaffakiyet, yalnız Pontus havalisine ait ve mevzii idi. Halbuki hergin haksızlıklarını arttıran İtilaf Devletlerine mevcudiyeti milliyetimizi siyaseten isbat etmek ve fiili tecavüzler karşısında milletin inamı ve istiklalini bilfiil müdafaa etmek pek mühimdi. Esasen şarkta ve garpta henem memleketimizin her tarafında müdafaa ve muhafazai hakuki millet ve memleket için cemiyetler teşkil edilmişti. Bu cemiyetler düşmanların esaret boyunduruğuna girmemek kastiyle milli vicdanın azim ve iradesindendoğmuş yegane tetkilat idi. Bu sıralarda idi ki, umum belediye riyasetlerine, Dersaadet'te İngiliz Muhipler Cemiyeti teşekkül ettiği ve her tarafta bu Cemiyete iştirak ile İngiltere müzaheretinin talep edilmesi lüzumu hakkında Sait Molla imzasıyla bir telgraf geldi. Bu meselede Hükümetin alakasının derecesini anlamak için sadrazam olan Ferit Paşa'dan keyfiyeti istilam ettim. Hiç bir cevap alamadım. Kendisinin eşhası meçhule tarafından böyle gayrı muttarit ve muhtelif siyasi maceralara teveccühündeki teşebbüsün azim fekaletlere sebep olacağını takdir eden millet Sait Molla'nın tebliğine havalei sem'I itibar etmedi. Binlerce tecavüz ve haksızlıklar altında inleyen ve İzmir vakayı feciası karşısında kan ağlayan millet, hükümeti merkeziye ve İtilaf Devletleri mümessillerinden ağlayarak istimdat ve istidayı hak ederken, müteaddit belediyi riyasetleri ve birçok Müdafaa Hukuki Milliyet cemiyetleri marifiyle aldığım telgrafnamelerde hakkımda itimat beyan olunarak benden bu hususta hizmet ve fedakarlık talep ediliyordu.

Hayat ve şahsiyetim kendi malı olan necip ve mazlum milletimizin bu haklı talebi üzerine artık benim için en mukaddes vazife, iradei milliyeye mutavaatı her şeyin fevkinde görmektir. Bunun üzere yaptığım bir tamimle kat'I sözümü verdim. İşbu tamimin son cümleleri tuydu.

Geçirdiğimiz şu hayat ve memmat günlerinde umum milletçe her taraftaki amal ve tezahürat ile temine azmedilen istiklali millimiz uğrunda bütün mevcudiyetimle çalıştığımı temin eylerim. Bu emeli mukaddes uğrunda milletle beraber nihayete kadar çalışacağımı da mukaddesatım namına söz veririm.

İzmir İktisat Kongresi

Efendiler;

Aziz Türkiye'mizin iktisadi tealisi esbabını aramak ve bulmak gibi vatani, hayati ve milli bir gaye-i mukaddese için bugün burada toplanmış olan sizlerin, muhterem halk mümessillerinin huzurunda bulunmakla çok mesut ve bahtiyarım.

Efendiler;

Uzun gafletlerle ve derin lakaydi ile geçen asırların bünye-i iktisadiyemizde açtığı yaraları tedavi etmek ve çarelerini aramak; memleketi mamuriyete, milleti refahiyet ve saadete isal yollarını bulmak için vuku bulacak mesainizin muvaffakiyetle neticelenmesini temenni eylerim.

Arkadaşlar;

Sizler, doğrudan doğruya milletimizi temsil eden halk sınıflarının içinden ve onlar tarafından

müntahab olarak geliyorsunuz. Bu itibarla memleketimizin halini, ihtiyacını, milletimizin elemlerini ve emellerini yakından ve herkesten daha iyi biliyorsunuz. Sizin söyleyeceğiniz sözler, alınması lüzumunu beyan edeceğimiz tedbirler, halkın lisanından söylenmiş telakki olunur ve bunun için en büyük isabetlere malik olur. Çünkü halkın sesi, hakkın sesidir.

Efendiler;

Tarih, milletimizin itila ve inhitatı esbabını ararken birçok siyasi, askeri, içtimai sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok bütün bu sebepler hadisat-ı ictimaiyede müessirdirler. Bir milletin doğrudan doğruya hayatiyle alakadar olan, o milletin iktisadiyatıdır. Tarihinin ve tecrübenin tespit ettiği bu hakikat bizim milli hayatımızda ve milli tarihimizde tamamen mütecellidir. Hakikaten Türk tarihi tetkik olunursa itila, inhitat esbabının iktisadi mesailden başka bir şey olmadığı derhal anlaşılır.

Efendiler;

Tarihimizi dolduran zaferler, yahut izmihlallerin kaffesi ahval-i iktisadiyemizle münasebettar ve alakadardır. Yeni Türkiye'mizi layık olduğu merteye-i resanete isâl edebilmek için, behemehal iktisadiyatımıza birinci derecede ve en çok ehemmiyet vermek mecburiyetindeyiz, zamanımızın tamamen bir iktisat devrinden başka bir şey değildir.

Bir milletin esbab-ı hayatiyesini, refahiyet ve saadetini teşkil eden iktisadiyatla iştigal etmemesi, edememesi nazar-ı dikkati calib bir keyfiyettir. İtirafa mecburuz ki, iktisadiyatımıza lüzumu kadar ehemmiyet verememiş bulunuyoruz. Bir milletin esbab-ı hayatiyesiyle iştigal etmemesi veya edememesi, o milletin yaşadığı edvar ile ve o edvarı tesbit eden tarih ile çok alakadardır. Bunun esbabını geçirdiğimiz edvarda, bilhassa tarihimizde arayabilirsiniz. Şimdiye kadar hakiki manasıyla milli bir devir yaşamadık, binaaleyh milli bir tarihe malik olmadık.

Bu noktaya biraz izah edebilmiş olmak için hep beraber Osmanlı tarihini hatırlayalım: Osmanlı tarihinde bütün gayretler, bütün mesai milletin arzusu, amali ve ihtiyacat-ı hakikiyesi nokta-i nazarından değil, şunun, bunun amalini, ihtirasatını tatmin nokta-i nazarından vukubulmuştur.

Mesela, Fatih İstanbul'u zaptettikten sonra yani Selçuki Saltanatıyla Şarki Roma İmparatorluğu'na tevarüs eyledikten sonra Garbi Roma İmparatorluğu'na da konmak istedi. Bunun içinde büyük milleti bu hedefe doğru sevketti.

Mesela; Yavuz Sultan Selim, Fatih'in açtığı Garb cephesini tesbit ile beraber Asya İmparatorluğu'nu birleştirerek büyük bir İslam ittihadı meydana getirmek istedi.

Kanuni Süleyman, her iki cepheyi tevsî etmek, bütün Bahr-i sefidi bir Osmanlı havzası haline getirmek Hindistan üzerinde nüfuz tesisi gibi şahane bir siyaset takib etmek istedi ve tabii bunun içinde unsur-ı asliyi, milleti kullandı.

Arkadaşlar;

Bütün bu ef'al ve hareket tetkik olunursa, görülür ki, bu kudretli ve azametli padişahlar, siyaset-i hariciyelerini; emelleri, arzuları ve ihtiraslarına istinad ettirmişler ve teşkilat ve siyaset-i dahiliyelerini, bu mevlud-i ihtirasat olan siyaset-i hariciyelerine göre, tanzim mecburiyetinde kalmışlardır.

Halbuki teşkilat-ı dahiliyenin, siyaset-i dahiliyenin vüs'at ve tahammül derecesinde bir siyaset-i hariciye takib eylemek mecburiyeti vardır. Aksi takdirde felaket ve hüsrân muhakkaktır.

Filhakika Osmanlı Hakanları asıl olan bu noktayı unuttular. Bütün ef'al ve hareketlerini hayaller ve emeller üzerine bina ettiler. "Teşkilat-ı dahiliyeyi" siyaset-i hariciyeye uydurmak mecburiyeti hasıl olunca, zaptettikleri mahallerdeki anasını, olduğu gibi muhafaza mecburiyetinde kaldıktan başka onlara istisnalar, imtiyazlar bahşettiler.

Diğer taraftan unsur-i asliyi, uzun seferlerde, fütuhat meydanlarında dolaştırttılar ve bu suretle kendi kendini tahrib etmiş oluyordu.

Bu itibarla Millet, yani unsur-i asli kendi evinde, kendi yurdunda esbab-ı hayatiyesini istihsal için çalışmaktan mahrum bir halde bulunuyordu. Bu tacidarlar, milleti böyle diyar diyar dolaştırmakla iktifa etmiyorlar; belki fütuhat dairesi dahiline giren halkı memnun etmek, ecnebileri memnun etmek için, unsur-i aslinin hukukundan menabi-i iktisadiyesinden bir çok şeyleri (atiyye) olarak onlara bahşediyorlardı.

Mesela Fatih zamanında Cenevizlilere verilen imtiyazlar bu kabildendir. Nitekim bu imtiyazlarla açılan yol bilahare kendisinden sonra tevesü etmiş bulunuyordu. Ve bu imtiyazat, devletin en kuvvetli zamanında, vukubuluyordu ve bunlar, mahza ihsan-ı şahane olmak üzere vukubuluyordu. Kanuni zamanında Venediklilerle bir ticaret muahedesi yapılmak istenmişti.

Padişah bunu şerefine mugayir buldu. Zira ona göre muahede, müsavi devletler arasında yapılabilirdi. Halbuki o zaman Venedikliler bir bende makamında idiler. Öyle olmakla beraber ona müsaadatta bulunuldu. İşte bu müsaade kelimesi bilahare (kapitülasyon) kelimesi ile tercüme edilmişti. Bu, arz-ı teslimiyete mecbur olanlar ve bir kal'a içinde mahsur olanlar arasında kullanılan bir kelimedir.

Millet, eviyle ve esbab-ı hayatiyesiyle iştigalden memnu olarak diyar diyar dolaştırılıyorken bu diyarlar halkı birçok imtiyazlara malik olarak çalışıyor, yani fatihler unsur-i asliyi peşine takarak kılıçla fütuhat yaparken, zaptolunan memalik ahali kazandıkları imtiyazlarla, muhtariyetlerle sapanlarına yapıyorlar ve toprak üzerinde çalışıyorlardı.

Fakat efendiler alelacele fütuhat yapanlar, sapanla fütuhat yapanlara binnetice terk-i mevki etmeğe mahkumdur. (Alkışlar) Bu bir hakikattir ki , tarihin her devrinde aynen vakidir. Mesela Fransızlar Kanada'da kılıç sallarken oraya İngiliz çiftçisi girmiştir. Bir müddet kılıçla sapan yekdiğeriyle mücadele etti.Ve nihayet sapan galebe çalarak İngilizler Kanada'ya sahip

oldu. (Alkışlar) Efendiler;

Kılıç kullanan kol yorulur, fakat sapan kullanan kol her gün daha çok kuvvetlenir ve her gün toprağa daha çok sahip olur. (Alkışlar)

Efendiler;

Osmanlı fatihleri, hakanları, müstevlileri unsur-i asli ile beraber sapanın önünde mağlup olup ric'ate başladıktan sonra asıl felaketlerin büyüğü başladı. Atiyye-i Şahane olarak ecnebilere bahşedilmiş olan ve memleket dahilindeki gayr-ı müslimlere verilen herşeyi hukuk-i müktesebe telakki olundu. Fakat ecnebilere bununla iktifa etmediler; her gün bunu tevsi için aradılar ve buldular. Anasır-ı dahiliye, muhafazaya muktedir oldukları imtiyazata istinaden ve haricin tertibat ve müzaharetine sığınarak siyasi bir mevcudiyet iktisabı için çalışmaktan geri durmadılar. Ecnebilere bir taraftan anasır-ı dahiliyeyi teşvik, diğer taraftan müdahale ile devlet ve millet aleyhine yeni imtiyazlar alıyorlardı. Bu tazyikat-ı mütemadiye altında zaten fakir düşmüş olan anayurdu ve unsur-i asli, devlete verebilecek parayı güç tedarik edebiliyorlardı. Fakat tacidlar, saraylar, bab-ı aliler debdebeyi idame için paraya muhtaçtırlar. Bunun için, bunu temin çarelerine tevessül etmiştiler. O çarelerde harici istikrazlar akdi oluyordu. Fakat istikraz şeraitini o kadar fena yapıyorlardı ki, bazılarını ödemek mümkün olmamaya başladı. Ve nihayet birgün devletler Osmanlı Devleti'nin iflasına karar verdiler ve düyun-ı umumiye belasını başımıza çöktürdüler.

Efendiler;

Milletin duçar olduğu bu hazin hal ve bu sefaletin esbabını arayacak olursak, doğrudan doğruya devlet mefhumunda buluruz. Biliyorsunuz ki, Osmanlı Devleti saltanat-ı şahsiye ve en son beş on sene zarfında da saltanat-ı meşrûta esasına müsteniden idare-I hükümet ediyordu. Saltanatı şahsiyede her hususta yalnız tacidların arzu, emel ve iradeleri hakimdir.

Milletin arzu, emel, irade ve ihtiyaçları mevzu bahis olmaktan uzaktır. Millet, amel ve iradesinden tecerrüd etmiştir. Tacidlar kendilerini Allah tarafından gönderilmiş bir şahsiyet-i ilahiye farzederler. Etrafını alan menfaatperestan, padişahın zihniyet ve arzusunu bir lazıme-i semaviye, bir lazıme-i Kur'aniye gibi herkese telkin ederler. Bu telkinat karşısında birgün bütün halk, bu arzu ve iradelerin - bila muhakeme iradat-ı semaviye olduğuna kani olur. Bundan tecerrüde rıza gösteren bir milletin akibeti felaket, musibettir.

Arkadaşlar;

Son tavsif ettiğim noktada artık Osmanlı Devleti hakikatte ve fi'len mahrum-i istiklal bir hale getirilmişti. Bir devlet ki, teb'asına koyduğu vergiyi ecnebilere koyamaz; bir devlet ki gümrükleri için rüsum muamelesi vesaire tanzimi hakkında men'edilir, bir devlet ki ecnebilere üzerinde hakk-ı kazasını tatbikten mahrumdur. O devlete müstakil denilemez.

Devletin ve milletin hayatına yapılan müdahalat bundan daha fazladır. Milletin ihtiyacat-ı iktisadiyesinden olan mesela şömendöfer inşası, mesela fabrika yapmak için devlet serbest

değildi! Böyle bir şeye teşebbüs olunursa behemehal müdahale olunurdu. Hayatını teminden aciz olan bir devlet müstakil olabilir mi?

Osmanlı ülkesi ecnebilerin müstemlekesinden başka bir şey değildi. Osmanlı halkı, Türk milleti esir vaziyetine getirilmişti. Bu netice, arzettiğim gibi milletin kendi irade ve hakimiyetine malik bulunamamasından, şunun bunun elinde istimal edilmesinden neş'et etmişti.

O halde diyebiliriz ki, milli bir devir yaşamıyorduk. Milli tarihe malik bulunmuyorduk. Osmanlı tarihi padişahların, hakanların, zümrelerin dasitanı mahiyetinde idi. Mazinin tarih diye uzattığı kitabın mahiyeti bundan ibarettir.

Arkadaşlar;

Milletin hakimiyetine sahip olamaması yüzünden dahil olduğumuz Harb-i umumiden ve bu harb-i umumide kıymetli evlatlarınızdan mürekkep kahraman ordularımızın Galiçya, Romanya, Makedonya, Kafkas Şahikaları , Tur-i Sina çöllerinde duçar olduğu zahmetleri hatırlatacak kadar çok zaman geçmedi ve en nihayet bu Harb-i umuminin şeametli neticesi de malumdur. Bilhassa Mondros mütarekesiyle açılan devrin manzarasını biran düşünmek isteyecek olursanız baştan aşağı kadar bir manzara-i inhilalden başka birşey olmadığını anlarsınız. Devletler her türlü hukuk-i insaniyeden tecerrüt ederek memleketimizin en kıymetli ve en feyzdar yerlerini çiğnediler.

İzmir, Bursa, Eskişehir, Sakarya, Anadolu, Adana, Trakya, İstanbul vesaire gibi en aziz yerlerimizi çiğnediler. Fakat düşmanların bu tarz-ı hareketten daha elim bir nokta varsa, o da bu memleketin asırlarca başında bulunan insanların dahi düşman saflarına geçmiş bulunmasıdır. (Kahrolsun sadaları)

Arkadaşlar;

Biliyorsunuz ki, bu dahili düşmanlar, harici düşmanların yapmaya muktedir olamayacağı şen'i ve feci ef'al ve harekatı irtikabda tereddüt göstermemişlerdir. Harici düşman kuvvetleri saydığım aziz vatan topraklarında bulunurken, padişahın iradeleri ve neşrettiği fetvalarıyla ve hilafet ordularıyla bu masum millet şurada, burada izlal ve iğfal olunuyordu. Ve kendi mevcudiyetine karşı, farkına varamayarak, silah istimal ediyordu ve nihayet hep bildiğimiz veçhile Osmanlı Devleti tamamen münkariz olmuştu.

Fakat düşmanlarımız aynı zamanda Osmanlı Devletiyle beraber Türk Milletinin de mahvolduğunu zannetti. İşte bunda çok aldanyordu. Osmanlı Devleti gibi çok devletler kurmuş olan Türk Milleti mahvolmazdı ve mahvolmamıştı. (Şiddetli alkışlar) Bilakis hayatına vurulan bu darbelerden harici ve dahili düşmanların acı darbelerinden birdenbire bütün tayakkuzlarını, bütün intibahlarını takındı, hayatını, şerefini kurtarmak için kemal-i şerefle başını kaldırdı. Ve müttehiden ve mütesaniden ortaya atıldı. (Şiddetli alkışlar) İşte milletimiz o dakikadan itibaren milli bir devre girdi; bir halk devresinin mebdeni kurdu. Millet bu mebdeden işe başladığı gün, kendisine hedef olan yolların ne kadar kesif zulmetler içinde bulunduğunu hatırlarız. Bu hal Millet'i ye'se düşürmedi. Kemal-i azm ile hedefine

hatvelerini attı.

Efendiler;

Milletimiz halas-ı kat'i ve hakikiye mazhar olabilmek için iki umdeye istinadın şart olduğunu anladı. Onlardan birincisi: Misak-ı Milli'nin ifade ettiği ruh ve mana.

İkincisi: Teşkilat-ı Esasiye Kanunumuzun tesbit ettiği gayr-ı kabil tebeddül hakayık.

Misak-ı Milli, milletin istiklal-i tamını temin eden ve bunun için iktisadiyatında inkişafına mani olan bütün sebepleri bir daha avdet idrak etmemek üzere lağveden bir düsturdur. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu Osmanlı İmparatorluğu'nun, devletinin tarihe münkalib olduğunu idrak eden, onun yerine yeni Türkiye Devleti 'nin kaim olduğunu ilan eden bir kanundur. Bu devletin hayatında bila kayd ü şart hakimiyetin milletin uhdesinde kalacağını ifade eden kanundur.

Bu kanun, hakimiyetin milletin uhdesinde kalabilmesi için halkın bizzat kendini idaresini şart kılan bir kanundur.

Artık Türkiye halkı için yegane mümessil teşrii ve icrai salahiyeti haiz olan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve hükümetidir. Diyen bir kanundur. Bab-ı ali yerine Türkiye Büyük Millet Meclisi ve hükümetini koyan bir kanundur.

Efendiler;

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükümetinin milletten aldığı veçhile istiklal-i tam, hakimiyet-i Milliye umdelerine istinaden milleti zengin, memleketi mamur etmekten ibarettir. (Alkışlar)

Efendiler;

Bu umde icabı bütün cihan bilmelidir ki, artık Türkiye halkı; hakimiyetini hiçbir şahıs ve makama veremez. Hakimiyet demek şeref demek, namus demek, haysiyet demektir. Bir milletten bu evsaf-ı medeniye ve insaniyesinin terkini talep etmek onu insanlıktan çıkarmak demektir.

Efendiler;

Milletimiz bu iki esasa istinad eder. Çalışmaya başladığı günden bugüne kadar geçen zaman çok değil, üç buçuk, dört seneden ibarettir, fakat milletimizin kazandığı muvaffakiyat ve muzafferiyat bu senelere sığmayacak kadar çoktur, taşkındır, yüksektir ve kuvvetlidir.

(Sürekli alkışlar)

Hakikaten irade-i seniyyeler; Hilafet orduları ve teşvikat ile olan isyanların kaffesi bastırılmıştır ve tüfeksiz, topsuz, parasız bulunduğu bir zamanda yeniden dünyanın en kudretli en azametli ordusunu teşkile kudreyab olmuştur. (Alkışlar) Orada daha hal-i teşekkülde iken birinci ikinci İnönü Sakarya zaferlerini ihraz etmiş (Alkışlar) ve cihanı

hayretlerde bırakan en son muzafferiyeti de kemal-i şiddet ve süratle ihraz ederek düşman ordularını bire kadar mahvetmiştir. (Pek sürekli alkışlar yaşa, var ol sadaları)

İstiklal-i tam için şu düstur var: Hakimiyet-i Milliye, hakimiyet-i iktisadiye ile tarsin edilmelidir. Bu kadar büyük gayeler, bu kadar mukaddes, azametli hedefler kağıt üzerindeki düsturlarla, arzu ve hırsla husul bulamaz. Bunların tahakkuk-i tamamını temin için yegane kuvvet, en kuvvetli temel iktisadiyattır. Siyasi ve askeri muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsun, iktisadi zaferle tetvic edilemezse semere, netice paydar olamaz. En kuvvetli ve parlak zaferimizde tetvic eden semerat-ı nafiayı temin için hakimiyet-i iktisadiyemizin temin ve tarsini lazımdır.

Bu kadar feyizli, bu kadar kudretli olan yeni hükümetimizin düşmansız kalacağını farzetmek doğru değildir. Bunun için çok kundaklar koyarak münhedem etmeğe çalışacak ve suikasde teşebbüs edecekler bulunacaktır. Bütün bunlara karşı silahımız, iktisadiyatımızdaki kuvvet; resanet ve muvaffakiyetimiz olacaktır.

Efendiler;

Dahil olduğumuz halk devrinin, milli devrin milli tarihini de yazabilmek için kalemler, sapanlar olacaktır. (Alkışlar) Bence halk devri iktisat devri mefhumıyla ifade olunur. Öyle bir iktisat devri ki, memleketimiz mamur, milletimiz müreffeh ve zengin olsun. Bu noktada bir felsefeyi hatırlayınız o da: "El-kana'atu kenzün la-yüfna"

Bu felsefeyi yanlış tefsir yüzünden bu millete büyük fenalık edilmiştir. Allah yarattığı nimet ve güzellikleri insanların istifadesi için yaratmıştır. Allah zeka ve akli bunun için verdi. Eğer vatan kupkuru dağ ve taşlardan, viran köy, kasaba ve şehirlerden ibaret olsaydı onun zindandan farkı olamazdı. Felsefenin sahipleri memleketi zindan ve cehennemden başka bir şey yapmamıştı. Bu vatan evlad ve ahfadımız için cennet yapılmaya layıktır. Bu faaliyet-i iktisadiye ile kaabildir. Öyle bir iktisat devri ki, artık milletimiz insanca yaşamasını bilsin ve o esbabı bilerek ona göre lazım olan tedabire tevessül etsin.

Arzumuz şudur: Bu memleketin efradı ellerinde nünuneleriyle, ziraat, ticaret, sanat, say ve sapanın mümessili olsun. Artık bu memleket fakir, millet hakir değil, belki memleketimiz zenginler memleketidir. Bu yeni Türkiye'nin adına, çalışanlar diyarı denir. (Alkışlar) İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor, bu böyle bir devri ala edecek ve tarihini yazacaktır. Bu tarihte en büyük makam çalışanlara ait olacaktır. (Alkışlar)

Efendiler;

Türkiye İktisat Kongresi tarihte ilk defa ihraz-ı mevki-i bülend edecek bir kongredir. Ve sizler bu memleketin ihtiyacını, milletin ihtiyacını ve milletin kabiliyetini ve bunun karşısında dünyada mevcut olan çok kuvvetli iktisat teşkilatını nazar-ı dikkate alarak, alınması lazımgelen tedbirleri kemal-i vuzuh ile teati ve tesbit etmelisiniz. O tedbirler tatbik olundukça memleketimizin nurlara, feyizlere müstagrak olsun.

Arkadaşlar;

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükümetiniz tabii milletin amali dairesinde terakki ve teceddüde tamamen taraftardır. Bunun için mülk ve millete naf'i ittihaz edeceğiniz tedabiri memnuniyetle nazar-ı dikkate alacaktır. Efendiler;

İktisadiyat sahasında düşünür ve konuşurken zannolunmasın ki, ecnebi sermayesine hasımız; hayır bizim memleketimiz vasi'dir. Çok say ve sermayeye ihtiyacımız var. Kanunlarımıza riayet şartıyla ecnebi sermayelerine lazımgelen teminatı vermeğe her zaman hazırız. Ecnebi sermayesi bizim say'imize inzimam etsin ve bizim ile onlar için faideli neticeler versin. Mazide, Tanzimat devrinden sonra ecnebi sermayesi müstesna bir mevkiye malikti, devlet ve hükümet ecnebi sermayesinin jandarmalığından başka birşey yapmamıştır. Her yeni millet gibi Türkiye buna muvafakat edemez. Burasını esir ülkesi yaptırmayız. (Alkışlar)

Arkadaşlar;

son söz olarak demiştim ki; Memleketimizi artık esir ülkesi yaptırmayız. Nazar-ı dikkatinizi celbetmiş olan konferansın son müzakeratı bu nokta ile alakadardır. Lozan konferansının talike uğraması aynı mesele ve noktadan münbaistir. Ordularımız en büyük bir zaferi ihraz etmişler ve meşy-i muzafferranesini tevkif edecek hiç bir mania mevcut değildi. Böyle bir zamanda İtilaf Devletleri Hukuk-i tabiiye ve meşruamızı müzakerat ile tasdik edeceklerini, müzakeratla halledeceklerini söylediler ve bizi konferansa davet ettiler.

Millet, Meclis ve hükümetimiz samimi olarak sulh taraftarı bulunduğu için muzaffer ordularımızı durdurarak, heyet-i murahhasamızı Lozan'a gönderdik aylardan beri müzakerat, münakaşat devam etti. Muhatablarımız hukukumuzu tasdik etmiş olmadı.

Konferanstaki muhatablarımız bizimle üç dört senelik değil, üçyüz, dörtyüz senelik hesabı rü'yet ediyorlar ve hala muhatablarımız Osmanlı Devleti'nin tarihe karıştığını ve bugün yeni Türkiye'nin mevcudiyetini, bunu kuran milletin çok azimkar, imanlı ve celadetli olduğunu, istiklal-i tamm ve hakimiyet-i milliyesinden zerre kadar fedakarlık yapamayacağını hala anlayamamışlardır. Bu yüzden İtilaf Devletleri düçar-ı tereddüt oldu. İstedikleri kadar tereddüt edebilirler. Bu millet artık kararını vermiştir. Bu millet için tereddüt devirleri çoktan geçmiştir. (Pek sürekli ve pek şedid alkışlar)

Devletlerin hey'et-i murahhasımıza verdikleri son proje bittabi şayan-ı kabul görülmedi. Ve diğer murahhaslar gibi bizimkiler de vaziyeti hükümet ve icab ederlerse, meclise izah etmek üzere memlekete avdet ediyorlar. Tabii istizahat olacaktır.

Nihayet bütün cihan bilsin ki, bu millet istiklal-i tammının temin edildiğini görmedikçe yürümeğe başladığı yoldan bir an tevakkuf etmeyecektir. (Alkışlar) Biz kimseden fazla birşey istemiyoruz, her medeni milletin malik olduğu şeylerden mahrum edilmemeliyiz. Haklarımız tabii meşrudur, bize lazımdır. Ne kadar haklı isek bunu müdafaa için de memleket ve milletimizin kabiliyet ve kudreti de o kadardır.(Alkışlar)

Efendiler;

Görülüyor ki, bu kadar kat'i ve yüksek bir zafer-i askeriden sonra dahi bizi sulha kavuşmaktan men'eden esbab doğrudan doğruya esbab-ı iktisadiyedir, mülahazat-ı iktisadiyedir. Çünkü bu devlet, bu millet hakimiyet-i iktisadiyesini temin ederse, o kadar kuvvetli temel üzerinde yerleşmiş ve teali etmeğe başlamış olacaktır ve artık bunu yerinden kımıldatmak mümkün olamayacaktır. İşte düşmanlarımızın, hakiki düşmanlarımızın muvafakat, bir türlü rıza göstermedikleri budur.

Efendiler;

Bu fi'len vaki olmuştur. Sulh denilen şeyin temini için ecnebilerin bu hakikati itiraf etmemekteki tereddütlerine mantıki mana vermek mümkün değildir. Çok şayan-ı arzudur ki, pek yakın bir zamanda onlar da bu hakikati itiraf ederler ve bütün cihan-ı medeniyetin pek büyük hahiş ve tahassürle intizar ettiği sulhun in'ikadına mani olmak mes'uliyetinden ictinab ederler. Şimdiden esbab-ı hayatiyetimizi temine başlamış bulunuyoruz. Ve bittabi hal-i sulhun in'ikadında daha büyük inkişafat oluyor. Fakat muvaffak olmak için çok çalışmak lazım olduğunu bilmeliyiz. İktisadiyat, iktisadiyat diyoruz. Fakat arkadaşlar iktisadiyat demek herşey demektir. Yaşamak için, mesut olmak için, mevcudiyet-i insaniye için ne lazımsa bunların kaffesi demektir, ziraat demektir, ticaret demektir, say demektir, herşey demektir. Bütün bu hususta el'an memleket ve milletimizin ne halde olduğunu sizler çok güzel bilirsiniz. Tavsif etmek istemeyeceğim. Ancak memleketimizin vüs'ati ve nüfuzumuzun bu vüs'atle ne kadar gayrı mütenasib olduğunda hatırlayınız. Bu vasi ve feyizli toprakları işleyebilmek, işletebilmek için noksan olan el emeğini behemehal fenni alat ile telafi etmek mecburiyetindeyiz. Memleketimizi bundan başka şömendöferler ile ve üzerinde otomobiller çalışır şoseler ile şebeke haline getirmek mecburiyetindeyiz. Çünkü garbın ve cihanın vesaiti bunlar oldukça, şömendöferler oldukça, bunlara karşı merkebler ve kağı ile ve tabii yollar üzerinde müsabakaya çıkışmanın imkanı yoktur. Memleketimiz ziraat memleketidir. Bu itibarla, halkımızın ekseriyeti çiftçidir, çobandır. Binaenaleyh en büyük kuvveti, kudreti bu sahada gösterebiliriz ve bu sahada mühim müsabaka meydanlarına atılabiliriz. Fakat aynı zamanda sınaatımızı da tezyid ve tevsî etmek mecburiyetindeyiz. Eğer sanat hususunda yine müsamahakar olursak, o halde asar-ı sanayide yine haricin haraç-güzarı oluruz, mahsulat ve mamulatin mübadelatı ve servete inkılabı için ticarete ihtiyacımız vardır. Ticaretimizin agyar elinde kalması memleketimizin servetinden lüzumu kadar istifade edememeği bais olur. Fakat bütün bunlar söylendiği kadar basit ve kolay olmayan şeylerdir. Bunda muvaffak olabilmek için hakikaten memleketin ve milletin ihtiyacına mutabık esaslı program üzerinde bütün milletin müttehit ve hemahenk olarak çalışması lazımdır. Hey'et-i aliyeniz bu esasatın en kıymetlilerini inşallah bulup ortaya koyacaksınız "Arkadaşlar bence yeni devletimizin, yeni hükümetimizin bütün esasları, bütün programları iktisat programından çıkmalıdır. Çünkü demin dediğim gibi herşey bunun içinde mündemiçtir. Binaenaleyh evlatlarımızı o suretle talim ve terbiye etmeliyiz, onlarabı suretle ilim ve irfan vermeliyiz ki, alem-i ticaret, ziraat ve sınaatte ve bütün bunların faaliyet sahalarında müsmir olsunlar, müessir olsunlar, faal olsunlar, ameli bir uzuv olsunlar." Binaenaleyh maarif programımız gerek iptidai tahsilde, gerek orta tahsilde verilecek bütün şeyler bu noktai nazara göre olmalıdır. Maarif programlarımız gibi şubat-ı devlet için tasavvur olunacak programlar dahi iktisat programına istinad etmekten kendini kurtaramazlar. Esaslı bir program tesbit etmek, program üzerine

bütün milleti hemahenk olarak çalıştırmak lazımdır. Bizim halkımızın menfaatleri yekdiğerinden ayrılır sunuf halinde değil bilakis mevcudiyetleri ile muhassala-i mesaisi yekdiğerine lazım olan sınıflardan ibarettir. Bu dakikada sami'lerinin çiftçilerdir, sanatkarlardır, tüccarlardır ve işçilerdir. Bunların hangisi yekdiğerinin muarızı olabilir. Çiftçinin sanatkara; sanatkarın çiftçiye ve çiftçinin tüccara ve bunların hepsine, yekdiğerine ve ameleye muhtaç olduğunu kim inkar edebilir.

Bugün mevcut olan fabrikalarımızda ve daha çok olmasını temenni ettiğimiz fabrikalarımızda kendi işçilerimiz çalışmalıdır. Müreffeh ve memnun olarak çalışmalıdır. Ve bütün bu saydığımız sınıflar aynı zamanda zengin olmalıdır. Ve hayatın lezzet-i hakikisini tadabilmelidir ki, çalışmak için kudret ve kuvvet bulabilsin. Binaenaleyh programdan bahsolunduğu zaman adeta diyebiliriz ki, bütün halk için bir say misak-ı milisi mahiyetinde olan program etrafında toplanmakta hasil olacak olan şekl-i siyasi ise al'ade bir fırka mahiyetinde tasavvur edilmemek lazımgelir ve bade's-sulh vukua gelebilecek böyle şekl-i siyasinin şimdiye kadar olduğu gibi milletin azim ve imanı ve vahdet ve tesanüdün birbirine müzahir olmasıyla muvaffak olacağı hakkındaki kanaatim kavidir ve tamdır.

Efendiler,

Hey'et-i aliyenizin bugün akdedmiş olduğu Türkiye İktisat Kongresi çok mühimdir. Çok tarihidir. Nasıl ki, Erzurum Kongresi felaket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak hususunda Misak-ı Millinin ve Taşkilat'ı Esasiye Kanununun ilk temel taşlarını tedarik hususunda amil olmuş, müessir olmuş, müteşebbis olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, tarih-i millimizde en kıymetli ve yüksek hatırayı ihraz etmiş ise , kongreniz dahi milletin ve memleketin hayat ve halas-ı hakikisini temine medar olacak düsturun temel taşlarını ve esaslarını ihraz edip ortaya koymak suretiyle tarihte büyük namı ve çok kıymetli bir hatırayı ihraz edecektir. (Alkışlar) Bu kadar kıymetli ve tarihi kongrenizi küşad etmek şerefini bana bahsettiğinizden dolayı hassaten arz-ı teşekkürat ederim. (Alkışlar)(Estağfurullah sesleri) Ve böyle bir kongreyi akdeden sizlersiniz. Bundan dolayı sizi şayan-ı tebrik görür ve tebrik ederim. (Teşekkür ederiz sesleri) Kongre küşad edilmiştir efendim.

İlk Cumhurbaşkanlık

Saygıdeğer arkadaşlar, dünya çapında önemli ve olağanüstü olaylar karşısında, saygıdeğer milletimizin gerçek uyanıklığına ve şuurulluğuna değerli bir belge olan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun bazı maddelerini açıklığa kavuşturmak için kurulmuş olan özel komisyon tarafından yüksek heyetinize teklif edilen kanun tasarısının kabulü dolayısıyla, Türkiye Devleti'nin zaten bütün dünyaca bilinen, bilinmesi gereken mahiyeti, milletlerarası adıyla adlandırıldı. Bunun tabii bir gereği olmak üzere bugüne kadar doğrudan doğruya Meclis Başkanlığı'nda bulundurduğunuz arkadaşınıza, yaptırdığınız bu görevi, Cumhurbaşkanı unvanıyla yine aynı arkadaşınıza, bu aciz arkadaşınıza tevcih ediyorsunuz. Bu münasebetle, şimdiye kadar hakkımda gösterdiğiniz sevgi, samimiyet ve güveni bir defa daha göstermekle, yüksek değerbilirliğinizi ispat etmiş oluyorsunuz. Bundan dolayı yüce heyetinize gönlümün bütün samimiyeti ile teşekkürlerimi arz ederim."

"Efendiler, asırlardan beri Doğuda haksızlığa ve zulme uğramış olan milletimiz, Türk milleti, gerçekte soydan sahip bulunduğu yüksek kabiliyetlerden yoksun zannediliyordu."

"Son yıllarda milletimizin fiili olarak gösterdiği kabiliyet, istidat ve kavrayış kendi hakkında kötü düşünenlerin ne kadar gafil ve ne kadar gerçeği görmekten uzak, görünüşe aldanan insanlar olduğunu pek güzel ispat etti. Milletimiz kendisinde var olan vasıfları ve değeri, hükümetin yeni adıyla, medeniyet dünyasına çok daha kolaylıkla gösterebilecektir. Türkiye Cumhuriyeti, dünya devletleri arasında tuttuğu yere layık olduğunu eserleriyle ispat edecektir."

"Arkadaşlar, bu yüksek rejimi yaratan Türk milletinin son dört yıl içinde kazandığı zafer, bundan sonra da birkaç misli olmak üzere kendini gösterecektir. Bendeniz, kazandığım bu güven ve itimada layık olmak için, pek önemli gördüğüm bir noktadaki ihtiyacı arz etmek mecburiyetindeyim. O ihtiyaç, yüce heyetinizin şahsıma karşı gösterdiği sevgi, güven ve desteğin devamıdır. Ancak bu sayede ve Tanrı'nın yardımıyla, bana verdiğiniz ve vereceğiniz görevleri en iyi şekilde yapabileceğimi ümit ediyorum."

"Daima sayın arkadaşlarımla ellerine çok samimi ve sıkı bir şekilde yapışarak, kendimi onların şahıslarından bir an bile uzak görmeyerek çalışacağım. Daima milletin sevgi ve güvenine dayanarak hep birlikte ileri gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır."

Onuncu Yıl Nutku

Türk Milleti!

Kurtuluş savaşına başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu, en büyük bayramdır. Kutlu olsun

Bu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın, en derin sevinci ve heyecanı içindeyim.

Yurttaşlarım!

Az zamanda çok büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan, Türkiye Cumhuriyetidir.

Bundaki muvaffakiyeti Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak azimkârane yürümesine borçluyuz.

Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız.

Bunun için, bizce zaman ölçüsü, geçmiş asırların gevşetici ziyniyetine göre değil, asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir. Geçen zamana nispetle, daha çok çalışacağız. Daha az zamanda, daha büyük işler başaracağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü, Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır, Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti milli birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir.

Ve çünkü, Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir. Şunu da ehemmiyetle tebarüz ettirmeliyim ki, yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihi bir vasfı da, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitri zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek milli ülkümüzdür. Türk milletine çok yaraşan bu ülkü, onu, bütün beşeriyete hakiki huzurun temini yolunda, kendine düşen medeni vazifeyi yapmakta, muvaffak kılacaktır. Büyük Türk milleti, onbeş yıldan beri giriştiğimiz işlerde muvaffakiyet vadeden çok sözlerimi işittin. Bahtiyarım ki, bu sözlerimin hiçbirinde, milletimin hakkımdaki itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım.

Bugün, aynı iman ve katiyetle söylüyorum ki, milli ülküye tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk milletinin, büyük millet olduğunu bütün medeni alem, az zamanda, bir kere daha tanıyacaktır.

Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır.

Türk Milleti;

Ebediyete akıp giden her on senede, bu büyük millet bayramını, daha büyük şereflerle, saadetlerle, huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim.

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!

Gençliğe Hitabe

Ey Türk gençliği!

Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegane temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dahili ve harici, bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkan ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkan ve şerait, çok namüsaıt bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklal ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evladı!

İşte; bu ahval ve şerait içinde dahi, vazifen, Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Atatürk'ün İstanbul Nutku

Vatandaşlarım!

Sekiz sene evvel, mustarip, ağlayan İstanbul'dan kalbim sızlayarak çıktım. Teşyi edenim (uğurlayanım) yoktu. Sekiz sene sonra, kalbim müsterih olarak, gülen ve güzellemen İstanbul'a geldim, iki büyük cihanın birleştiği noktada, Türk vatanının ziyneti, Türk tarihinin serveti, Türk milletinin gözbebeği İstanbul, bütün vatandaşların kalbinde yeri olan bir şehirdir. Sekiz sene önce buradan ayrılırken, kalbi yaralı olanlardan biri de bendim. Sekiz sene, heyet-i içtimaiyemizin (toplumumuzun) yeni girdiği devrin tarihi, içine aldığı ihtilâllerin, inkılâpların neticeleriyle doludur.

Aziz İstanbul halkına, sekiz sene evvelki kadar, içinde yedi evliya kuvvetinde bir heyula (hayalet) tasavvur ettirilmek istenen bu sarayın içinde konuşuyorum.

Yalnız artık bu saray, zillulahların (Allahın gölgelerinin) değil, zil olmayan (gölge olmayan) milletin sarayıdır ve ben burada, milletin bir ferdi, bir misafiri bulunmakla bahtiyarım..."